

بررسی جرم شناختی رفتاری افراد ترانس سکشوال قبل و بعد از عمل تغییر جنسیت

علیرضا طهرانی

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اراک، اراک، ایران

چکیده

اشخاصی هستند که جنسیت آن‌ها تحت تأثیر عوامل مختلف طبیعی و محیطی دچار اختلال می‌گردد به نحوی که گمان می‌کنند به اشتباه در کالبد جنس مخالف خود اسیر شده‌اند، زیرا از نظر روحی و روانی به جنسیتی تعلق دارند که با جسم آن‌ها مطابقت ندارد در شرایطی که ظاهر جسمانی مشترکی با جنس مخالف خود نیز ندارند. به این نوع اختلال روانی، "اختلال هویت جنسی" یا "ترانس سکشوالیسم" گفته می‌شود. وضعیت اجتماعی افراد ترانس سکشوال در هر جامعه، در مرحله اول به فرهنگ و عرف حاکم بر آن جامعه برمی‌گردد. علاوه بر آن، رویکرد قانونگذار نسبت به این اشخاص و پذیرفتن آن‌ها به عنوان طیفی از جامعه، در زندگی این اشخاص نقش مهمی ایفا می‌کند. از یک طرف، در جامعه‌ای چون ایران که حقوق و تکالیف افراد ترانس سکشوال به درستی و به طور شفاف مشخص نگردیده است، تحت تأثیر عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم از منظر جرم‌شناسی، این اشخاص طیفی از بزهکاران را به خود اختصاص می‌دهند. از طرف دیگر، بزه دیدگی ناشی از اختلال هویت جنسی عامل مهم‌تری است که این طیف آسیب پذیر را به اقدامات بزهکاری هدایت می‌کند؛ بنابراین اتخاذ موارد جنایی در سه سطح موارد تقنینی، قضایی و اجرایی در قبال این اشخاص ضروری به نظر می‌رسد. مسئله‌ای که تاکنون از نگاه مسئولین مغفول مانده است؛ بنابراین اگرچه در سطح سیاست جنایی اجرایی اقدامات و فعالیت‌هایی هم چون تأسیس بخش مختص به حمایت از افراد ترانس سکشوال در سازمان بهزیستی کل کشور صورت پذیرفته اما در سطح سیاست جنایی تقنینی و قضایی راه درازی در پیش است که یکی از راهکارهای آن همانا هم سو شدن با اسناد بین‌المللی تنظیمی و پذیرفتن مبتلایان به اختلال هویت جنسی به عنوان قشری از جامعه می‌باشد.

کلید واژگان: جرم، انحراف، بزهکار، اختلال هویت جنسی، ترانس سکشوال، بزه دیده.

مقدمه

جنس به معنای مثابه بنیادینترین عنصر هویتی از آغاز تا پایان زندگی همراه انسان است. در خلال فرایند جامعه پذیری، اعضای جامعه الگوهای ادراکی، عاطفی و رفتاری مربوط به جنس خود را فرا میگیرند و درونی میکنند. آن‌ها می‌آموزند که در موقعیتهای اجتماعی مختلف، براساس انتظارات مبتنی بر جنس رفتار کنند، اما گاه در این مسیر اختلالاتی به وجود می‌آید؛ یعنی ممکن است فرد از نظر زیستی ویژگیهای یک جنس خاص را داشته باشد، اما از جهت روحی و روانی خود را به آن گروه متعلق نداند. چنین فردی مانند یک نفر از اعضای جنس مخالف احساس و رفتار میکند این وضعیت دوگانه به طور معناداری موجب اختلال روانی و تضعیف عملکرد فرد می‌شود این پدیده که در اصطلاح ترنس سکسوالیتی نامیده می‌شود. ترانس سکسوال‌ها^۱ چه کسانی هستند: برخی بیماران روحی خود را متعلق به جنس مخالف می‌دانند. امروزه ما با برخی بیماران روحی و روانی روبه روهستیم که از نظر فیزیکی هیچ گونه اختلال جنسیتی ندارند یعنی مردانی هستند که خود را زن می‌دانند و زنانی هستند که خود را مرد می‌پندارند که تغییر جنسیت در جوامع کنونی سابقه چندانی ندارد در سه دهه اخیر در ایران حسب فتوای حضرت امام خمینی (ره) در مباحث حقوقی و قضایی کشورمان وارد گردیده است هر چند که حضرت امام (ره) در تحریر الوسیله در سال ۱۳۴۳ هجری شمسی موضوع تغییر جنسیت به رشته تحریر درآورده و احکام فقهی آن را بیان نموده است اما در طول این ده دهه اخیر با افزایش تعداد این افراد نظرات مختلفی از علمای عظام مبنی بر وجوب و عدم وجوب وجود از تغییر جنسیت نظرات فقهی خود را ابراز داشته اند این افراد به دسته های مختلفی شناسایی میشوند.

روان‌دگر جنسی: روان‌دگر جنسی به افرادی گفته میشود که هویت جنسیشان با جنس آناتومیک آن‌ها هماهنگ و همسو نباشد. مثلاً ممکن است فرد اعضای جنسی مردانه داشته باشد، اصطلاح جدیدی در (روان‌دگر جنسی) اما شخصیت جنسیت اش زنانه باشد یا برعکس به کار برده میشود. جنسیتی زبان فارسی است که برابر با لغت انگلیسی که افراد یاد شده در روانشان حس میکنند با جنسیت جسمشان متضاد است. این افراد میتوانند با هورمون درمانی یا انجام عمل جراحی تغییر جنسیت دهند.

خنثی: از این عنوان در کتب حقوقی و به خصوص در کتب فقهی بسیار نام برده شده است و در ابواب مختلف فقهی، احکام آن بیان شده است. خنثی کسی است که دارای علایم جنسی ظاهری رجولیت و انائیت یا مردانگی و زنانگی توأمان باشد نه ماده « یا » دو جنسه» خنثی در زبان فارسی به اصطلاح علم پزشکی به نام هرمافرودیت ۲ شناخته میشود و به افرادی گفته میشود که خصوصیات هر دو جنس را دارا باشند. این افراد نیز به نوعی اختلال جنسیتی مبتلا هستند.

ممسوح: در کتب فقهی و حقوقی نوع خاصی از اختلال جنسیتی نام برده شده که در آن شخص نه آلت مردانه دارد و نه آلت زنانه که به آن ممسوح میگویند نیز تعبیر شده است (من لیس له آله الرجال و لا فرج النساء)، در خصوص شخص ممسوح باید گفت که در اینکه وی ملحق به زن است یا مرد و اینکه احکام زنان را باید رعایت نماید یا احکام مردان را اختلاف است. اگر امروزه با وسایل پزشکی بتوانند ماهیت او را از لحاظ جنسیت مشخص نمایند که مساله حل است ولی اگر جنسیت او مشخص نشود، چاره کار را قرعه دانسته اند، کما اینکه مشهور فقها نیز چاره کار را قرعه دانسته اند.

بدلیل افزایش روزمره مشکلات بیولوژیکی از جمله افراد ترنس دو جنسه ها این موضوع مد نظر قرار می گیرد؛ که راه های پیشگیری و درمان و مسائل حقوقی و فقهی و جزایی مورد بررسی قرار بگیرد.

سابقه حقوقی تغییر جنسیت در کشورها اولین بار به سال ۱۹۳۰ در آلمان برمی‌گردد. "در ایران نیز اولین عمل جراحی تغییر جنسیت در سال ۱۳۰۹ شمسی مطابق با ۱۹۳۰ میلادی انجام شد که براساس آن پزشکی به نام خلعتبری، پسر هجده ساله‌ای را با عمل جراحی به یک دختر تغییر جنسیت داد. اولین تغییر جنسیت در انگلستان در فاصله سال‌های ۱۹۴۲-۱۹۴۸ میلادی اتفاق

¹ transsexual

افتاد و در آمریکا نیز، به عنوان یک موضوع پزشکی به سال ۱۹۵۲ برمی‌گردد. در ایران پس از انقلاب نیز با توجه به سکوت قانون‌گذار، نخستین بار با فتوای بدون تاریخ حضرت امام خمینی (ره) مشروعیت این مساله با رعایت شرایط آن اعلام شد. البته استفتاء شخص متقاضی در سال ۱۳۴۷ و عمل جراحی در سال ۱۳۶۵ انجام پذیرفت. امام (ره) در پاسخ به استفتاء فرمودند: "تغییر جنسیت با تجویز طبیب مورد اعتماد اشکال شرعی ندارد. ان شاء... تعالی در امان بوده باشید و کسانی که شما ذکر کردید، امید است مراعات حال شما را بکنند"^۲.

اداره حقوقی قوه قضائیه نیز در پاسخ به استعلام شماره ۷۳۸۹/۱۰۴ مورخ ۱۳۶۶/۰۹/۱۷ نیز فتوای حضرت امام (ره) را در مساله تغییر جنسیت مورد تاکید قرار داده است، چه در حالیکه شخص از نظر پزشکی مشکل جنسیتی را دارد که با آلت تناسلی او مطابق نیست و چه در حالتیکه خود شخصاً احساس می‌کند به جنسیتی دیگر تعلق دارد.

این تحقیق از نظر نوآوری در زمینه نوع جرایم ارتكابی باعث مجرم شدن این افراد و عوامل پیشگیرانه ای که باعث کاهش تعداد و جرایم ارتكابی توسط این افراد می‌شود را از نظر صاحب نظران حقوقی و فقها را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

اهداف مشخص تحقیق

در صورت داشتن هدف کاربردی، نام بهره‌وران (سازمان‌ها، صنایع و یا گروه ذینفعان)

سوال‌های تحقیق

۱- مصادیق جرایم افراد ترنس به چند دسته اند؟

۲- چه عواملی باعث افزایش تعداد و جرایم افراد ترنس می‌شود؟

۳- چه عواملی باعث پیشگیری از وقوع جرم و افزایش تعداد این افراد می‌گردد؟

یکی از پدیده‌های اجتماعی در جهان امروز، مساله ترانسکسوالیسم می‌باشد که به فارسی تغییر جنسیت ترجمه شده است. در سایه پیشرفت‌های علم پزشکی امروزه این امکان وجود دارد که جنسیت برخی از اشخاص تغییر یابد. برخی از آمارها حاکی از شیوع گسترده ترانسکسوالیسم می‌باشد. پدیده تغییر جنسیت علیرغم سابقه نسبتاً طولانی خود در جهان و حتی ایران، مورد توجه قانونگذاران کشور ما قرار نگرفته است، هر چند توجه قانونگذاران اغلب کشورهای دنیا به این مساله نیز سابقه ای طولانی ندارد. این در حالی است که موضوع لااقل در سی‌چهل سال، تغییر جنسیت در برخی متون فقهی و رساله‌های عملیه جدید همواره مورد توجه بوده و فقهای عظام سعی وافری در ایضاح مساله و بیان و توضیح، گذشته ابعاد مختلف فقهی و آثار و احکام آن داشته‌اند، به طوریکه دیدگاه بسیاری از فقهای صاحب نظر در این زمینه، حتی از قوانین و دکترین بسیاری از کشورهای پیشرفته دنیا جلوتر، متعالی‌تر و انسانی‌تر است. ابتلا به اختلالات روانی شیوع فزاینده‌ای در سال‌های اخیر داشته است. متأسفانه در آمارها، ارتكاب جرم توسط افراد مبتلا، رقم قابل ملاحظه‌ای را نسبت به افراد سالم جامعه به خود اختصاص داده است؛ مخصوصاً در جرایم حدوداً جمله زناوواط که اینها از سنگین‌ترین جرایم جامعه اسلامی ایران می‌باشند که دارای مجازاتی سنگین است اما با این وجود در قوانین، وضعیت مسوولیت کیفری مبتلایان تا حدودی مبهم و نامشخص است. افرادی که وقوع جرم تحت تاثیر اختلال روانی شان است با کیفر دادن آن‌ها هم چون افراد سالم جامعه، ممکن است وضعیت اختلال روانی این افراد تشدید نیز شود، بدون آن که اصلاحی در آن‌ها شکل گیرد و این به ضرر خود مبتلایان و اطرافیان آن‌ها و جامعه است که هر لحظه ممکن است از سوی این اشخاص قربانی دهد، به خطر بیفتند یا نظم و ثبات جامعه برهم بخورد.

^۲ - فتوای آیت الله خمینی به خط و مهر خودش در وبسایت مرکز حمایت از تراجنسی‌های ایرانی (محتاً) قرار دارد:

مصادیق جرایم افراد ترنس

از جمله جرایمی که توسط این افراد صورت میگیرد هم مختص به حدوداست هم تعذیر که رایج ترین جرایم جرم زنا و لواط و تجاوزاست که طبق ماده ی ۲۲۱ قانون مجازات اسلامی زنا عبارت است از جماع مرد با زنی که بر او ذاتا حرام است. گرچه در دُبر باشد، در غیر موارد وطی به شبهه، دخول هرچند از دبر باشد زنا محقق می شود و براساس ماده ۲۳۰ قانون مجازات اسلامی حد زنا ی زن یا مردی که واجد شرایط احصان نباشند صد تازیانه است. از طرفی طبق ماده ۲۳۳ قانون مجازات اسلامی لواط عبارتست از دخول اندام تناسلی مردبه اندازه ختنه گاه دردبرانسان مذکراست. یکی دیگر از جرایم رایج این افراد که جرمی الهی و فقهی حساب می شود خودکشی است که در ۷۰ درصد این افراد جرمی رایج است.

عوامل باعث افزایش تعداد و جرایم افراد ترنس

تئوری تولد بی سکسوالیته: این تئوری بر این تصور است که جنسیت فرد از بدو تولد مشخص نیست و این فرهنگ است که ما را مجبور به ایفای رُل یک جنسیت مشخص می شود سیمون دوبرا معتقداست که فرد زن متولد نمی شود، بلکه به زن تبدیل میشود. بر اساس این تئوری ترانسها افرادی هستند که جنسیت دوگانه را از بدو تولد در خود حفظ کرده اند. در دنیای امروز این تئوری تا حد زیادی مردود به شمار میاید. نه تنها فاکتورهای بیولوژیکی متعددی در مقابله با آن قرار دارند بلکه بسیاری از ترانسها آن را نیز رد میکنند. آن‌ها خود را نامشخص احساس نمیکنند بلکه به قوت میتوان گفت که خود را حتی زن تر از یک زن و یا مرد تر از یک مرد معمولی تصور میکنند. مشکل آن‌ها خارج از این مسئله است و آن اینکه پوشش بدن آن‌ها با فهم شخصیتی که از خود دارند تطابق ندارد.

تئوری نقص تربیتی: پدر همیشه آرزوی داشتن فرزند پسری را داشته و به این دلیل دختر خود را "مردانه" تعلیم و تربیت میکند و یا بر عکس.

تئوری مبارزه فرهنگی: بر طبق این تئوری بعضی از خانمها به دلیل رهائی از تبعیض جنسیتی به عمد هویتی مردانه برای خود انتخاب میکنند

تئوری جنسیت پیکری: رشد و تکامل دستگاههای تناسلی مردانه و زنانه از طریق کنترل هورمونها و به همچنین مراکز مربوطه در مغز انجام میگیرد که در نتیجه آن احساس جنسیتی ما با شکل ساختاری پیکر ما همسوی و یگانگی پیدا میکند. اگر در دوران جنینی در این مکانیسم اشتباهی بوجود بیاید، پیدایش نقصهای ژنتیکی مختلفی را میتوان احتمال داد. اگر مادر در دوران بارداری تحت تاثیر محیط استرس قرار داشته باشد میتواند یکی از عوامل نقص کار مکانیسم هورمونیدر جنین باشد. تکامل دستگاههای تناسلی مردانه یک کودک دارای X_Y کروموزوم ناقص صورت میگیرد یا اینکه زمان تولد کودک دارای هر دو نوع ارگانههای تناسلی مردانه و زنانه میباشد و یا تکامل بدنی مردانه است ولی مغز عمل و عکس العمل زنانه احساس میکند. روند این پدیده ها میتوانند دلیلی برای بوجود آمدن ترانس سکسوالیته باشد.

تئوری جنسیت اجتماعی: بر طبق این نظریه پایه های اولیه جنسیت توسط تکامل مغزی در دوران جنینی مشخص میشود لذا عامل تربیت اجتماعی تصمیم گیرنده اصلی نوع جنسیت به شمار میرود. طبق این تئوری اجتماع اطراف نقش بسیار مهمی در شکل گیری و تکامل رفتارهای کودک و همسوئی آن‌ها با هویت جنسی او دارد. حال اگر مغز تحت تاثیر هورمونهای اشتباه در دوران جنینی قرارگیرد کودک هویتی خلاف ساخت پیکریش پیدا میکند. کودک بر خلاف مخالفتهای والدین علاقه به بازی کردن با اسباب بازیها و پوشیدن لباسهای جنس مخالف خود نشان میدهد و رفتارهای او تشابه بیشتر به رفتارهای جنس مقابل پیدا میکند.

عوامل باعث پیشگیری از وقوع جرم و افزایش تعداد این افراد

با این توجه یکی از مهمترین عوامل پیشگیری کننده از وقوع این جرایم از طرف این افراد این است که فرهنگ خانواده طوری سوق داده شود که فرزندمیلابه اختلال روانی یا جنسی در کانون خانواده احساس امنیت و آرامش نسبی راداراشود تا بشود با برگزاری جلسات روانشناسی و پیشتیبانی خانواده بتوان بیمارمبتلابه اخلال روانی رادرمان کرد اما در افراد دو جنسیتی باید تغییر جنسیت صورت بپذیرد. در کشور مذهبی مانند ایران مسئله تغییر جنسیت هنوز در بین مردم و همچنین قانونگزاران حل نشده و به شکل مطلوب آن نرسیده است. نگاه مردم نسبت به چنین افرادی نگاهی با تمسخر و گزنده است و گاهاً چنین افرادی را دارای اختلالات روانی می پندارند و قانون گزاران نیز به پیروی از مردم هنوز قانون صریح و روشنی را در مورد این افراد تصویب نکرده اند گویی آن ها جزئی از این جامعه نیستند. بر خلاف مردم و قانون گزاران فقیهان سالهاست که به این مسئله تحت عنوان مساوول جدید و نو ظهور پرداخته اند.

این پدیده که جامعه امروزی در حال حاضر با آن درگیر است در سال های آینده به حد اکثری خود می رسد، باید برای آن از حال حاضر تدابیری را در نظر گرفت؛ که این تدابیر از وظایف مهم خانواده، قوه مجریه، قوه قضاییه، قوه مقننه و مراجع تقلید است و لازم بذکر است که برای این افراد باید مراحل تغییر جنسیت را توسط این ارگان ها به ترتیب صورت بپذیرد و فرهنگ سازی لازم نسبت به رفتار جامعه با این افراد شکل جدید به خود بگیرد. تا باعث کاهش افزایش تعداد این افراد و کاهش میزان جرایم ارتكابی توسط این افراد بشود، شایان بذکر است که باید برای تصریح زندگی این افراد از بدو بروز عوامل مشخص کننده ترنس بودن فرد در نظر گرفته شود، که فرد مورد نظر از امنیت خاطر نسبت به خانواده و جامعه خود را برخوردار بداند که این عمل جز توسط ارگان های ذکر شده محقق نمی گردد.

مبحث اول : خشونت خانوادگی اولین عامل برای مجرم ساختن فرد ترنس است

علاوه بر تبعیض های قانونی که زنان و دختران بخاطر قانون مجازات اسلامی و قانون مدنی با آن روبرو هستند، تحت قانون ایرانی هیچ حمایتی از قربانیان خشونت خانوادگی صورت نمی گیرد در صورتی که فرد ترنس در مدت زمان دقیق عمل تغییر جنسیت انجام دهد فرد ترنس دیگر مورد حمله و حملات روانی به وسیله خانواده قرار نمی گیرد که بخواهد از کانون گرم خانواده فراری و از خانه خارج شود تا در جامعه امروزی که افراد فاسد در آن زیاد شده است مورد تجاوز جنسی قرار بگیرد و یا اگر هم قرار بگیرد می تواند بدون ترس به مراجع قضایی رجوع کند.

مبحث دوم: دومین عامل که باعث بروز جرم توسط این افرادی شود خشونت جنسی است

بسیاری از ترنس هایی که با ما مصاحبه کردند گفتند مورد آزار و خشونت جنسی قرار گرفته اند اما هرگز نتوانسته اند رسماً شکایت کنند یا این قضایا را با خانواده هایشان در میان بگذارند؛ زیرا می ترسیدند خودشان مقصر شناخته شده و مجازات شوند. در صورتی که فرد ترنس در مدت زمان دقیق عمل تغییر جنسیت انجام دهد فرد ترنس دیگر مورد حمله و حملات روانی به وسیله خانواده قرار نمی گیرد که بخواهد از کانون گرم خانواده فراری و از خانه خارج شود تا در جامعه امروزی که افراد فاسد در آن زیاد شده است مورد تجاوز جنسی قرار بگیرد و یا اگر هم قرار بگیرد می تواند بدون ترس به مراجع قضایی رجوع کند.

مبحث سوم: تعدادی دیگر از عوامل باعث مجرم ساز ساختن افراد ترنس نظریه های ممنوعیت مطلق تغییر جنسیت

بسیاری از فقها تغییر جنسیت را مطلقاً حرام می دانند مهمترین دلایل این عده عبارت است از:

گفتار اول: تغییر در خلق الله:

تقریباً تمام فقها و حقوقدانان اهل سنت که تغییر جنسیت را امری نامشروع دانسته و قائل به حرمت تغییر جنسیت می باشند معتقدند که تغییر جنسیت باعث تغییر در خلق الله است همچنین علاوه بر فقهای اهل سنت، گروهی از فقهای شیعه نیز تغییر جنسیت را به

دلیل تغییر درخلق الله، حرام می دانند در این زمینه در برخی از منابع، از فقهای چون عبدالکریم بی آزارشیرازی، شیخ هادی نجفی، میرزا جواد تبریزی، آیت الله اراکی و آیت الله گلپایگانی نام برده شده و نظرات آن‌ها بیان شده است. به نظر این دسته از فقیهان، تغییر خلق الله، به استناد آیه ۱۱۹ سوره نساء از کارهای شیطانی و حرام است. برخی از محققین در این باره می‌گویند (عبارات این آیه، گفتار، رفتار و عمل ابلیس را بازگو می‌کنند که در صدد فریب دادن و اغوای بندگان خداست.... در اینجا دو امر و دو فرمان از سوی شیطان به کسانی که تحت تاثیر او قرار دارند صادر می‌شود: یکی اینکه گوش حیوانات را ببرند و بعد دستور به تغییر در خلقت می‌دهد ترتیب آیات دلالت دارد که مراد از تغییر در خلقت، تغییر در خلقت انسانهاست شیطان گام به گام انسان را فریب می‌دهد تا به تغییر در بدن انسان‌ها می‌رسد کارهایی مثل خصی کردن مردها که در آن زمان رایج بود بدین ترتیب نتیجه گرفته می‌شود که این آیه تغییر را در جنسیت مجاز نمی‌داند.

در پاسخ به مخالفان باید گفت استناد به این آیه به عنوان دلیلی بر حرمت تغییر جنسیت درست نیست زیرا آیه در مقام سرزنش آن چیزی است که مشرکان می‌خواهند و در صدد بیان دشمنی شیطان و سرکشی او و اشاره به اقوال اوست علاوه بر این (اگر آیه ۱۱۹ اطلاق داشته باشد، شامل تمام آفریده‌ها می‌شود، در حالیکه شکی نیست که تغییر دادن جمادات و نباتات و یا حیوانات که از آفریده‌های خدایند، جایز است و منظور از تغییر در خلق خدا، عبارت است از پدید آوردن آنچه که انسان را از فطرت نخستین خارج می‌سازد) در حالیکه با تغییر جنسیت، انسانیت انسان تغییر نمی‌کند و نهایت چیزی که اتفاق می‌افتد تغییر در صفت است و هیچگاه انسان به جماد یا حیوان تبدیل نمی‌شود، بلکه انسان همان انسان باقی می‌ماند، منتها در این عنوان جدید، تکالیف و وظایف وصفی اش تغییر می‌یابد.

گفتار دوم: منع از بین بردن اعضای بدن:

یکی دیگر از دلایل مخالفان این است که لازمه تغییر جنسیت این است که اعضای را از مرد یا زن، از بین ببرند و اعضای مصنوعی جنسیت مخالف را جایگزین آن کنند و این عمل شرعاً جایز نیست، زیرا حرمت و ممنوعیت از بین بردن اعضای بدن از ضروریات است و کسی نمی‌تواند با از بین بردن عضوی از بدن خود به خویش یا با از بین بردن اعضای بدن دیگری به او صدمه وارد کند در پاسخ به این ایراد گفته شده که با استناد به دلیل ذکر شده در صورتی می‌توان تغییر جنسیت را به طور مطلق ممنوع دانست که ضرورت ایجاب نکند اگر شخصی در نتیجه بیماری روانی یا جسمانی ناچار به برداشتن عضوی از اعضای بدن خویش شود قاعده مجاز بودن ممنوعات در موارد اضطرار حاکم بر این دلیل می‌شود و در نتیجه برداشتن یا از بین بردن عضوی از بدن در موارد ناچاری امری مشروع است و به استناد دلیل مذکور نمی‌توان تغییر جنسیت را به طور مطلق ممنوع تلقی نمود. بنا بر این تغییر جنسیت در فردی که سالم است و هیچ مشکلی جسمی یا روحی ندارد، به دلیل اینکه اعضای از بدن فرد برداشته می‌شود تا اعضای مصنوعی جنسیت مخالف در جای آن قرار گیرد، برای فرد سالم نوعی نقص و ضرر به بدن است که در تحمل این ضرر هیچ نفع و فایده عقلایی وجود ندارد و علاوه بر تحمیل هزینه‌های زیاد و مشکلات روحی و روانی بسیار برای فرد، به دلیل اینکه با ملازمات حرام نیز همراه می‌باشد، حرمت شرعی دارد اما تغییر جنسیت برای فردی که مشکل روحی یا جسمی دارد و ناچار به برداشتن عضوی از اعضای بدن خویش می‌گردد، جایز است حتی بعضی از فقها، تغییر جنسیت را برای فرد بیماری که در حالت اضطرار قرار دارد، واجب می‌دانند.

گفتار سوم: حرمت تشبه به مرد یا زن:

از دلایل دیگر مخالفان این است که تغییر جنسیت باعث تشبه مرد به زن یا زن به مرد می‌شود و تشبه به جنس دیگر حرام است پس انجام عمل تغییر جنسیت نیز حرام است روایاتی در این زمینه وجود دارد که پیامبر اسلام (ص) افرادی را که خود را شبیه جنس مخالف در می‌آوردند را مورد لعن قرار داده و حتی آن افراد را از شهر تبعید کرده بودند. مخالفان نیز با استفاده از این روایات و قیاس اولویت، اینگونه استدلال می‌کنند که این کلام پیامبر اسلام در مورد شباهت ظاهری است که پیامبر (ص)، تغییر ظاهری و تشبه زن

به مرد و بالعکس را حرام نمود پس زمانیکه تغییر خارجی و شباهت واقعی مرد به زن و بر عکس صورت می پذیرد، به طریق اولی، این تغییر حرام می باشد.

در پاسخ گفته می شود، اینکه تغییر جنسیت، نوعی تشبه مرد به زن یا بالعکس می باشد سخنی نا صواب است (چون تشبه مرد به زن یا بالعکس به معنای شباهت است داشتن در نحوه زندگی، لباس پوشیدن یا تشبه در رابطه جنسی، با حفظ اصل جنسیت است اما تغییر جنسیت، یک نوع تغییر کلی و ماهوی است به گونه ای که موضوع عوض می شود در این حالت اصلاً صدق تشبه نمی کند) به عبارت دیگر، در تشبه موضوع (جنسیت) عوض نمی شود؛ درحالیکه در تغییر جنسیت، موضوع، یعنی جنسیت فرد، به کلی تغییر می یابد به همین دلیل تغییر جنسیت با تشبه تفاوت دارد.

گفتار چهارم: غیر مقدور بودن

دلیل دیگر نظریه ممنوعیت مطلق تغییر جنسیت، غیرمقدور بودن آن است زیرا خداوند انسان را مذکر و مونث آفریده است و هیچ قدرتی نمی تواند مذکری را به مونث یا بالعکس تغییر دهد در نتیجه اگر به وسیله مثلاً عمل جراحی علائم جنسیتی شخصی برداشته شود و یا با تزریق دارو موی صورت مردی ازاله شود و پستان او بزرگ گردد، این شخص در واقع تبدیل به مونث نشده است برعکس، رویاندن مو در رخسار مونثی و کوچک کردن پستان او و غیره، به وسیله تزریق دارو، موجب تغییر جنسیت او به جنس مذکر نمی شود به عبارت دیگر تغییر موضوع مذکر به مونث یا بالعکس، امری غیرمقدور و ناشدنی است و چون تغییر ناپذیر است حکم آن نیز ثابت و غیرقابل تغییر است.

این دلیل نیز غیرقابل اعتماد است زیرا به استناد این دلیل نیز نمی توان تغییر جنسیت را به طور مطلق غیر مشروع دانست، چون موضوع مورد بحث، تغییر جنسیت تمام افراد بشر نیست در علم پزشکی نیز اعتقاد بر این نیست که تمام افراد می توانند تغییر جنسیت دهند، بلکه افرادی که به نوعی دچار اختلال هویت جنسی می باشند، موضوع تغییر جنسیت قرار می گیرند بنابراین غیرمقدور بودن تغییر جنسیت شامل تمام افراد نمی شود، بلکه فقط شامل افرادی می شود که گرایش جنسی روانی آنها با علائم جنسی بدنی شان هماهنگ و همسو است که اکثر انسانها در این گروه می باشند و این گروه خارج از موضوع می باشند.

گفتار پنجم: ممنوعیت به دلیل ملازمه با لوازم حرام

از دیگر دلایل مخالفان در مخالفت با تغییر جنسیت این است که ممکن است گفته شود تغییر جنسیت به دلیل اینکه با نگاه به شرمگاه و لمس عورت نامحرم همراه است، حرام می باشد بنابراین برای دوری از این حرام باید از تغییر جنسیت پرهیز شود در پاسخ به این ایراد مخالفان گفته می شود، که در بحث مشروعیت یا ممنوعیت، باید به خود موضوع توجه کرد، یعنی باید دید که موضوع تغییر جنسیت، به طور کلی و فی نفسه، عملی حرام است یا جایز، نه اینکه به ملزومات و اموری جانبی آن توجه شود.

گفتار ششم: حرمت استهلاک قوا

یکی دیگر از دلایل قائلین به عدم جواز تغییر جنسیت، تمسک به آیه ۱۹۵ سوره مبارکه بقره است که می فرماید (و لا تلقوا بایدیکم الی التهلکه) این دسته از محققان در ادامه می افزایندهر اساس اینکه آیه از به هدر دادن و ضایع کردن قوا نهی می نماید، میبینیم که یک وقت قوا، قوای اجتماعی است و یک وقت قوای بدنی است مثل از بین بردن نفس انسان، اعضای رئیسه بدن مانند چشم و دست و پا و ... یا از بین بردن اعضای تناسلی و تغییر جنسیت.

در رد این استدلال باید گفت که مستنبط از آیه شریفه بنا به تفسیری که قائلین به حرمت از آن می کنند این است که از بین بردن قوای جسمی در صورتی که شخص را در معرض هلاکت قرار دهد حرام است، پس آیه مطلق نبوده و مقید است. سوال اینجاست که آیا تغییر جنسیت شخص را در معرض هلاکت قرار خواهد داد یا عدم تغییر جنسیت؟ پاسخ منطقی به این سوال آن است که با

مراجعه به آمار و تحقیقات در جامعه هدف، معلوم می شود که افراد دچار اختلال هویت جنسی، کسانی هستند که از وضعیت جنسی خود به شدت رنج می برند و خواهان تغییر و تبدیل وضعیت جنسیت خود به جنس مخالف هستند. عدم توجه به این وضعیت و عدم پاسخگویی به نیاز روحی این افراد در موارد بسیاری موجب می شود که آن‌ها اقدام به خودکشی نمایند و یا لاقط باعث ایجاد آسیب های روانی و روحی در آنان می گردد؛ بنابراین تغییر جنسیت در این دسته از افراد نه تنها مصداق حرمت در این آیه نیست بلکه شاید بتوان گفت که قائل بودن به حرمت تغییر جنسیت و ایجاد ممنوعیت برای مبتلایان این بیماری، می تواند مقدمه ای برای به هلاکت انداختن بیماران باشد که خود از مصادیق حرمت مذکور در این آیه شریفه می باشد.

گفتار هفتم: نظم عمومی

برخی از حقوقدانان بر این اعتقادند قواعدی که وضع مدنی شخص را در جامعه تعیین می کند، تنها به خاطر حفظ منافع او وضع نشده است. هدف مهم این گونه قواعد تامین مصالح عمومی است به همین جهت اشخاص نمی توانند برخلاف آن‌ها با یکدیگر تراضی کنند. چنانکه به وسیله قرارداد نمی توان تابعیت یا جنسیت کسی را تغییر داد ظاهر سخن این دسته از محققان این است که تغییر جنسیت مخالف نظم عمومی و مصالح عمومی جامعه است اما دلیل مزبور قابل انتقاد است زیرا دلیل ذکر شده در صورتی دلالت بر عدم مشروعیت تغییر جنسیت می کند که در علم پزشکی تغییر جنسیت مشروط به هیچ گونه قید و شرطی نباشد و هر کس که تمایل به تغییر جنسیت خود داشته باشد، بتواند موضوع عمل تغییر جنسیت قرار گیرد اما اگر تغییر جنسیت مشروط به شرایطی شود، چنانکه در بسیاری از کشورها چنین است، مغایرتی با مصالح جامعه نخواهد داشت.

در مورد بعد از تغییر جنسیت در مبحث نظریه های مطلق ممنوعیت تغییر جنسیت توسط فقها

در مورد این افراد اگر مواعی چون این نظریه ها و فتواها قرار نگیرد فرد می تواند در زمان مناسب تغییر جنسیت بدهد و دیگر نه مورد آزار جنسی و حتی نه دیگر به فکر خودکشی می افتند. از نظر روانی به جایی نمی رسد که بخواد عملی مجرمانه انجام دهد پس همین ممنوعیتها است که از فرد ترنس یک مجرم معمولی یا حتی خطرناک می سازد.

مبحث چهارم: یکی دیگر از عوامل مجرم ساز این افراد که بیشترین توقع محافظت از بین افراد از این سازمان است و متأسفانه قابل مشاهده است آزار توسط پلیس و قوه قضاییه

افرادی که توسط جامعه به عنوان ترنس شناخته می شوند، هم از سوی دولت و هم از سوی اجتماع در معرض خشونت و آزار قرار می گیرند مردان ترنس معمولاً بخاطر نداشتن حجاب دستگیری می شوند، و زنان ترنس به دلیل اقدام به (مبدل پوشی درملا عام) داشتن آرایش غلیظ، ویا لباس پوشیدن به سبکی که با الگوهای تحمیل شده توسط دولت در منافات است، دستگیر می شوند. این آزار و اذیت ها از سوی پلیس حتی پس از آنکه افراد ترنس نامه رسمی پزشکی قانونی را دریافت کرده اند نیز ادامه دارند. باید گفت که اگر فرد ترنس در زمان سررسید یعنی ۱۸ تا ۲۲ سال عمل تغییر جنسیتش انجام شود دیگر عمل مجرمانه موثر از او سر نمی زند که بخواهد سرو کار او به قوه قضائیه و ضابطین دادگستری بیفتد. لذا دیگر مورد آزار و اذیت احتمالی توسط این ارگان قرار نمی گیرند و لازم به ذکر است که اگر قوه قضائیه از نظر فرهنگ سازی عوامل اجرایی، قضات و ضابطین مستقیم (نیروی انتظامی) و بازرسی مستمر در نوع برخورد این گروه ها با این افراد به مراتب در عدم مراجعه افراد ترنس به این اورگان و عوامل اجرایی آن کمتر شده و نتیجه آن اطمینان خاطر از نوع امنیت برای فرد ترنس بوجود می آید که اورگان های قضایی یک پشتیبان استواری است برای فرد ترنس و این موضوع باعث می شود که نه تنها خود فرد ترنس فکر مجرمانه نمی کند بلکه اگر

حتی کسی کوچک ترین عمل مجرمانه بر علیه فرد ترنس انجام دهد او به دلیل اطمینان خاطری که دارد به راحتی و به سرعت به مراجع قضایی رجوع می کند و خواستار مطالبه حق خود می شود.

مبحث پنجم: عاملی دیگر عدم رعایت اصول روانشناسی و قانونی زندان کردن و بازداشت کردن این افراد در مکان و نوع برخوردنصبت به روحیات این افراد

طبق بررسی های انجام شده، از سال ۸۱ در بند ۲۴۰ زندان اوین مکانی برای نگهداری این افراد در نظر گرفته شده است. نگهداری بازداشت شدگان دوجنسی در این بند که به صورت سلول های انفرادی می باشد، از این جهت قابل توجه است که این افراد به علت وضعیت جنسی شان، به بندهای عمومی مردان و زنان انتقال پیدا نمی کنند و تا زمان روشن شدن وضعیت پرونده و زمان تشکیل دادگاه می بایست در سلول انفرادی بمانند. تعدادی از زندانیانی که مدتی را در بند ۲۴۰ زندان اوین به سر برده اند، نگهداری دوجنسی ها را در سلول های انفرادی این بند تأیید می کنند. یکی از این زندانیان می گوید: "افراد دوجنسی را در طبقه دوم بند نگهداری می کنند، و معمولا صدای صحبت کردن و گریه کردنشان به گوش سایر زندانیان می رسد. به گفته ی یکی از وکلای پیگیر در این زمینه، در سال های گذشته اغلب بازداشت شدگان، پس از مدتی از سوی مقامات زندان به پزشکی قانونی فرستاده شده و در آنجا تحت عمل جراحی قرار می گرفتند.

درمورد بعد از تغییر جنسیت در مبحث پنجم: عاملی دیگر عدم رعایت اصول روانشناسی و قانونی زندان کردن و بازداشت کردن این افراد در مکان و نوع برخوردنصبت به روحیات این افراد

باید گفت که تمام این موضوعات به قبل از تغییر جنسیت بر می گردد که فرد ترنس به دلیل شرایط بد روحی، روانی، جسمی، جنسی که دارد از او اعمال مجرمانه سر می زند ولی در صورتی فرد که ترنس در زمان مناسبتش مورد عمل تغییر جنسیت قرار بگیرد و از طرف عوامل باعث اطمینان خاطر این افراد چون خانواده، جامعه، عوامل کشوری و لشگری مورد حمایت قرار بگیرد دیگر از او عمل مجرمانه ای سر نمی زند که به بازداشت برسد اما باید گفت که این موضوع هم مهم است که باید سیستم قضایی کشور جوری فرهنگ سازی کند که حتی اگر مجرمی چون این شرایط یعنی مثل فرد ترنس احتیاج به بازداشتش بود با رعایت اصول روانشناسی و روانپزشکی این فرد بازداشت و در بازداشتگاه متناسب با روحیه او فرستاده شود؛ که این عمل باز هم به مراتب دیدگاه فرد ترنس را نسبت به قوه قضائیه تغییر می دهد.

مبحث ششم: عوامل مجرم ساز کاستنی ها و کم کاری های سازمان های صلاحیت

گفتار اول: علل تربیتی و فیزیولوژیکی ابتلا به اختلال هویت جنسی

علل اختلال هویت جنسی افراد متفاوت است اما به طور کلی می توان این علل را به دو دسته تربیتی و فیزیولوژیکی تقسیم بندی کرد. علل تربیتی به الگوهای رفتاری برمی گردد که شخص در دوران کودکی خود از پدر، مادر و سایر اطرافیان اخذ می کند که ممکن است این الگوها با جنس او هم خوانی نداشته باشد. در خصوص علل فیزیولوژیکی نیز می توان به این استناد کرد که براساس آن در دوران جنینی که مغز به بدن دستور دختر بودن یا پسر بودن می دهد، بدن این افراد از مغز نافرمانی می کند

گفتار دوم: کاستی ها و کم کاری بهزیستی و لایحه حمایت از بیماران مبتلا به اختلال هویت جنسی^۳

بهزیستی مهم‌ترین سازمانی است که به‌طور مشخص حمایت از بیماران مبتلا به اختلال هویت جنسی را پذیرفته است. حتی سال گذشته مسئولان این سازمان اعلام کردند لایحه حمایت از بیماران اختلال هویت جنسی را که ناظر به تمامی جنبه‌های فقهی و حقوقی این موضوع است به منظور حمایت‌های هرچه بیشتر از این افراد در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تدوین و به مجلس ارایه کرده‌اند.

حبیب‌الله مسعودی‌فرید، معاون امور اجتماعی سازمان بهزیستی کشور کمک‌های مالی سازمان بهزیستی به این افراد را بسیار محدود و نهایتاً ۴ تا ۵ میلیون تومان عنوان و اضافه می‌کند که در بسیاری از موارد این افراد از خانواده خود طرد می‌شوند که در آن صورت خدمات مشاوره‌ای و مددکاری از سازمان بهزیستی دریافت می‌کنند.^۴

گفتار سوم: لزوم تحت پوشش بیمه قرار گرفتن جراحی‌های تغییر جنسیت

یکی از مهم‌ترین گلایه‌های بیماران مبتلا به اختلال هویت جنسی، عدم پوشش کامل هزینه‌های درمان این افراد است زیرا سازمان‌های بیمه‌گر جراحی‌های دیگر را در اولویت قرار می‌دهند و جراحی تغییر جنسیت در آخرین نوبت لیست آن‌ها قرار دارد. به گفته مسعودی‌فرید، این جراحی‌ها در حال حاضر تحت پوشش بیمه نیستند و جزء اعمال زیبایی محسوب می‌شوند! و بسیاری از مبتلایان به این بیماری توان مالی لازم برای پرداخت هزینه‌های این جراحی‌ها را ندارند. به همین دلیل لزوم تحت پوشش بیمه قرار گرفتن این جراحی‌ها در حال حاضر بسیار محسوس بوده و برای تحقق این امر در حال رایزنی هستیم.

گفتار چهارم: کاستی‌های وزارت بهداشت

وزارت بهداشت، دستگاه دیگری است که جزء متولیان امور مربوط به مبتلایان به اختلال هویت جنسی قرار دارد اما در حال حاضر، تنها اقدام این وزارت‌خانه معرفی مراکز معتبر برای شناسایی و درمان است که این کار نیز به دلیل مسؤلیت پزشکی قانونی کشور که مرجع صدور حکم تغییر جنسیت است، انجام می‌گیرد. این در حالی است که این افراد از نظر دستیابی به پزشک متخصص و کاربلد، تهیه دارو و مشکلاتی که ممکن است در طی مراحل درمان برای آن‌ها به‌وجود بیاید از جمله حمله قلبی و ابتلا به سرطان به دلیل استفاده زیاد از داروهای هورمونی، نیازمند اقدام مؤثر وزارت بهداشت در این زمینه هستند. از سوی دیگر، متأسفانه طی سال‌های اخیر شاهد فعالیت جراحان زیبایی تازه‌کار و جراحان عمومی در این عرصه هستیم که به دلیل نداشتن تجربه کاری، ممکن است آسیب‌های جبران‌ناپذیری به این بیماران وارد کنند. از این‌رو، لازم است وزارت بهداشت سازوکار علمی مناسبی برای روند عمل‌های جراحی تغییر جنسیت و صدور مجوز برای پزشکان متخصص در این زمینه را در دستور کار خود قرار دهد.

گفتار پنجم: موازی کاری سازمان بهزیستی و کمیته امداد

یکی دیگر از دستگاه‌های متولی در زمینه بیماران مبتلا به اختلال هویت جنسی، کمیته امداد است. به دلیل سنگین بودن جراحی‌های تغییر جنسیت این افراد تا مدت‌ها توانایی کار کردن ندارند. از سوی دیگر، پس از بهبود نیز فرد باید مدتی در انتظار آماده شدن اوراق هویتی خود سپری کند. در این شرایط، این افراد که در ۹۰ درصد مواقع از سوی خانواده طرد شده‌اند در کنار

^۳ - سازمان بهزیستی ایران از طرف دولت مسئول رسیدگی به امور مربوط به افراد ترانجسیتی است، افراد ترانجسیتی که از یک سری معیارهای مشخص برخوردار باشند را به عنوان افراد مبتلا «اختلال هویت جنسیتی» تشخیص می‌دهند.
^۴ - سازمان بهزیستی، نهاد دولتی م‌بیاشد که در سال ۱۳۵۹ افتتاح شد. هدف از تاسیس آن ارائه خدمات به «قشر ناتوان و محروم جامعه»، تعریف شده است. در سال ۱۳۹۰ مجلس ایران لایح‌های را تصویب کرد که این سازمان را تحت نظر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار میداد. برای اطلاعات بیشتر درباره این سازمان لطفاً به لینک زیر مراجعه کنید: <http://www.behzisti.ir>

مشکلات روحی، درگیر نیازهای مالی نیز خواهند شد. اگرچه گفته می‌شود که کمیته امداد به این افراد وام اعطا کرده و یا به دلیل عدم توانایی آن‌ها برای انجام کار در موارد معدودی به آن‌ها مستمری پرداخت می‌کند اما از آن‌جا که مسؤول اصلی پرداختن به وضعیت این بیماران، سازمان بهزیستی است و طی سال‌های اخیر، سیاست حذف موازی‌کاری این دو سازمان در دستور کار بوده است، کمیته امداد عملاً اقدام در خور توجهی برای بهبود وضعیت این بیماران انجام نمی‌دهد.

مبحث هفتم: دیگرعامل باعث آزار واذیت قرارگرفتن افراد ترنس که در آخر بیشترین مواردقابل رویت که به سرانجام

خودکشی ختم شده تشخیص‌های اشتباه متخصصان بهداشت و درمان، و اطلاعات اشتباه آنان است

بسیاری از افراد ترنس و خانواده هایشان برای گرفتن کمک و یافتن پاسخی برای رویارویی با چالش‌های پیش‌رویشان به متخصصان بهداشت و درمان رو می‌آورند متأسفانه، همه پزشکان و متخصصان اعصاب و روان اطلاعات و مهارت کافی برای مشاوره در زمینه‌های مربوط به هویت جنسیتی و افراد تراجنسیتی را ندارند همین موضوع برخی اوقات منجر به پیشنهاد (راه حل‌هایی) مشاوره‌های ناصحیح، مشکل‌آفرین و یا حتی خطرناک می‌شود.

مبحث هشتم: یکی ازبزرگترین عوامل مجرم ساز افراد ترنس هزینه‌های بالای عمل‌های تطبیق جنسیت است

وضعیت مالی بسیاری از افراد ترنس آن‌ها را از پرداخت هزینه‌های عمل‌های تطبیق جنسیت ناتوان می‌سازد بنابراین بسیاری از آنها قادر نیستند فرایند گذار جنسیتی خود را کامل کنند تا بتوانند شناسنامه جدید خود را دریافت کنند آقای قلی پور می‌گوید بیشترافراد ترنس قادر به پرداخت هزینه همه عمل‌های جراحی نیستند، در نتیجه فقط اولین مرحله از عمل‌ها را انجام می‌دهند^۵ سختی‌های مالی پرداخت هزینه تمامی عمل‌های تطبیق جنسیت فقط روی افراد کم درآمد تاثیر نمی‌گذارد.

نتیجه‌گیری

افراد تراجنسیتی با نوعی اختلال روانی جنسی متولد می‌شوند، اما در شرایط فرهنگی و بستراجماعی است که اختلال هویتی برای آنان پدید می‌آید، بر پیچیدگی و شدت مشکلات آنان می‌افزاید و آنان را از دسترسی به منابع و مزایای اجتماعی محروم می‌کند در همین راستا، مطالعه حاضر به بررسی، مشکلات فردی و اجتماعی تراجنسیتی‌ها است. نتایج تحقیق حاضر همسو با تحقیقات صاحب نظران داخلی و خارجی که قبلاً اشاره شد، نشان می‌دهد تراجنسیتی‌ها به موازات احساس جنسی دوگانه، با آسیب‌هایی چون ناملایمات روانی، تعارض هویتی، دل‌سردی از نقش، محرومیت تعاملی، انزوای اجتماعی، طرد اجتماعی و سوگیری فرهنگی مواجه‌اند این نتیجه همسو با رویکرد چاپکوفسکی است. به زعم او در جوامع مختلف ارزش‌ها و تعصبات و کلیشه‌های سنتی‌نگاهی تنگ نظرانه به مسئله دوجنسیتی‌ها تحمیل می‌کنند و این تنگ‌نظری زمینه بسیاری از مشکلات فردی و اجتماعی را برای آن‌ها به وجود می‌آورد مسئله اصلی تراجنسیتی‌ها در تحقیق حاضر این است که این افراد با دوگانگی بیولوژیکی واجتماعی مواجه‌اند و با ایفای نقش‌های جنسیتی ناسازگار با ظاهر فیزیکی و اجتماعی خود، در رده بندی جنسیتی از سوی مردم به سبب فاصله داشتن از هنجارهای اجتماعی و معیارهای متعارف تلقی می‌شوند این نتیجه با نظریه وست و زیمرمن انطباق دارد این دو صاحب نظر معتقدند که عضویت معتبر فرد در یک رده جنسی به حضور و مشارکت مؤثر در اجرای مردانگی و زنانگی او بستگی دارد و نحوه اجرای جنسیت، معیار ارزیابی دیگران است و شکست فرد در ایفای آن، فرد را در نزد دیگران بی ارزش جلوه می‌دهد و با طرد و سایر مشکلات مواجه می‌کند. مسئله عمده دیگر تراجنسیتی‌ها این است که وجود تابوهای فرهنگی، سوگیری‌های شناختی و آگاهی نداشتن از این افراد سبب می‌شود آن‌ها از دایره تعامل با اعضای جامعه طردشوند؛ به طوری که این وضعیت تمامی ساخت ذهنی و

^۵ - برای مطالعه مصاحبه بهاره رحمانی با ایرنا مورخ ۱۵ مرداد ۱۳۹۴، به لینک زیر مراجعه کنید:

<http://www.irna.ir/fa/News/81749161/> [accessed January 7, 2016].

انسانی آنان را شکل داده و هویتی را برای آنان خلق می کند که در حکم روان گسیخته ای است که آنان را به دوری و کناره گیری سوق می دهد؛ به گونه ای که هراس برملا شدن وضعیت بیولوژیکی، همواره در ایفای نقش آنان نتایج منفی گذاشته و به تبعات منفی در زندگی آنان منجر می شود. بر دیدگاه گارفینکل، پدیده ای اساسی که افراد تراجنسی با آن دست و پنجه نرم می کنند، مسئله بی ثباتی هویت است. آن ها یاد می گیرند برای اینکه هویت اصلی خود را نشان بدهند، علاوه بر اینکه از لحاظ ظاهری باید شبیه جنسیت مقابل باشند، باید رفتارها و اعمال جنسیت مقابل را هم یاد بگیرند و انجام بدهند تا بدین طریق جامعه آن ها را با هویت جنسیتی جدید بپذیرد، اما تناقض های ظاهری و مشاهده شده سبب می شود این افراد نتوانند به راحتی به پرسش من کیستم، پاسخ بدهند. سردرگمی و آشفتگی در شکل گیری و پذیرش هویت جدید زمینه ساز بسیاری از آسیب های فردی و اجتماعی برای تراجنسی ها فراهم می کند و عقاید، کلیشه های جنسیتی و سوگیری های فرهنگی شرایط رنج آور داغ ننگ را برای این افراد به همراه دارد. بنا بر رهیافت گافمن، داغ ننگ از مهم ترین آسیب های اجتماعی است که آنان در طول زندگی آن را به دوش می کشند. نتایج نشان داده است که تراجنسی ها همواره با نگرش و رفتارهای منفی مردم روبه رو هستند؛ از این رو از روابط با اعضای خانواده، دوستان و آشنایان حذف، و با تقلیل سرمایه اجتماعی مواجه می شوند. در این بین، محدودیت روابط اجتماعی و گاه ناکارآمدی و طرد از سوی شبکه اجتماعی، آن ها را در برابر مسائل روانی و اجتماعی آسیب پذیر می کند. با توجه به نتایج تحقیق می توان گفت آسیب های روانی و اجتماعی عدیده ای که تراجنسی ها با آن مواجه می شوند، ریشه در هنجارهای فرهنگی، کلیشه های جنسیتی و تفکرات قالبی دارد و تعدیل و اصلاح آن ها نیاز به اصلاح نگرش های فرهنگی را می طلبد که در سالیان طولانی در جوامع و نزد افراد نهادینه شده است؛ بنابراین، به نظر می رسد از طریق امر فرهنگ سازی می توان تفسیرهای نامناسب و تعابیر منحرفانه از تراجنسی ها را تعدیل و نگرش های واقع بینانه تری را جایگزین آن کرد. آموزش و پرورش و رسانه ها نقش محوری در ارائه عناصر فرهنگی خاص به افراد جامعه دارند. آموزش به خانواده ها و جامعه و تهیه برنامه های رسانه ای، در تغییر نگرش و جایگزین کردن افکار انسانی تر و معتدل تر درباره هویت تراجنسی ها در کاهش مشکلات آنان مؤثر و راهگشاست.

منابع و ماخذ

- ۱- بی آزار شیرازی، رساله نوین (مسائل خانواده، ترجمه بخشهایی از تحریر الوسیله)، جلد سوم، تهران، نشر فرهنگ اسلامی، چاپ چهاردهم، ۱۳۷۲.
- ۲- رضایی ا و همکاران، کارکرد خانواده در بیماران دچار اختلال هویت جنسی، مجله توانبخشی، دوره هشتم، شماره ۲۶، ۱۳۸۶ ش.
- ۳- خمینی (ره)، تحریر الوسیله، علوم اسلامی، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، جلد چهارم، چاپ ۱۳۸۶.
- ۴- خمینی (ره)، تحریر الوسیله، چاپ چهارم، قم: موسسه نشر اسلامی، ۱۴۱۲ ق، ج ۲.
- ۵- خامنه ای (مدظله)، رساله اجوبه الاستفتائات، تهران، انتشارات پیام عدالت، چاپ دهم، ۱۳۸۹.
- ۶- زراعت ع، شرح قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) دانشگاه کاشان، چاپ اول، ۱۳۷۷.
- ۷- شایگان ع، حقوق مدنی، قم، انتشارات طه، ۱۳۷۵.
- ۸- شهری غ، خرازی ص، افتاده غ اسدالهی ح، مجموعه نظرهای مشورتی اداره حقوقی قوه قضائیه در مسائل کیفری، تهران، روزنامه رسمی، چاپ دوم، ۱۳۷۷.
- ۹- شهری غ، خرازی م افتاده غ، اسدالهی ح، مجموعه نظرهای مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه در مسائل مدنی، تهران، روزنامه رسمی، ۱۳۸۸.
- ۱۰- صانعی ی، استفتائات قضائی، جلد دوم، تهران، انتشارات نشر میزان، ۱۳۸۴.
- ۱۱- صانعی ی، استفتائات پزشکی، چاپ دوم، قم: میثم تمار، ۱۳۷۷ ش.

- ۱۲- مجموعه نشست‌های قضایی (مسایل کیفری، بخش اول)، معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه، دفتر تحقیقات و پژوهش‌های قضایی، چاپ اول، ۱۳۸۱.
- ۱۳- باریکلو، "وضعیت تغییر جنسیت" مجله اندیشه های حقوقی، سال اول، شماره پنجم، زمستان ۱۳۸۲.
- ۱۴- رحمتی، "تاثیر تغییر جنسیت زوجین در عقد نکاح"، پیام آموزش، معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه، سال هشتم، شماره ۴۸، بهمن و اسفند ۱۳۸۹
- ۱۵- کریمی نیا، "تغییر جنسیت از منظر فقهی و حقوقی، باشگاه اندیشه، ۲۰ آذر ۱۳۹۰
- ۱۶- گنجی، "اختلال جنسیتی (ترانس سکشوال)"، اداره کل آموزش پژوهش، معاونت ریاست جمهوری، ۱۳۸۸.
- ۱۷- اصغری، "آ، عبدی، ف، وضعیت فقهی و حقوقی تغییر جنسیت، نشریه علمی -
- ۱۸- پژوهشی فقه و حقوق اسالمی، سال اول، شماره دوم، بهار و تابستان ۱۳۹۰ ش.
- ۱۹- خرازی، "تغییر جنسیت، مجله اهل بیت، سال ششم، شماره ۲۳، پاییز ۱۳۷۹ ش.
- ۲۰- رئیسی، "ف، ناصحی، ع، اختلال هویت جنسی، چاپ اول، تهران صدا، بهار ۱۳۸۳ ش.
- ۲۱- "عسکری، م، صابری، م، رضایی، ا، و دولت‌شاهی، بهروز، شیوع آسیب‌های روانی در بیماران با اختلال هویت جنسی، مجله پزشکی قانونی، دوره ۳، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶ ش.
- ۲۲- "افتخار جهرمی، گودرز، همایش اخلاق و شیوه های نوین درمان ناباروری در جهرم، ۱۳۹۰ قابل دسترسی
- <http://www.tabnak.ir/fa/news/211371>
- ۲۳- "فرهمند، آنا، «هویت جنسی و تغییر جنسیت»، انجمن حمایت از بیماران مبتلا به اختلال هویت جنسی ایران. مارس ۲۰۱۰ م، قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی:

<http://www.gid.org.ir/Default.aspx?PageID=52&RelatedID=IMem>

منابع لاتین

- 24- Draskic, Marija, "The Legal Issue of Transsexualism", The International Journal of Transgenderism, Volume2, Number2, April/June1998.
- 25- numbers /symposion //ijtc0403.htm Fels, Eva, "Development of TransGender-Politics in Europe", th March 2006, available.
- 26- Meyer W, Bockting O, "The standards of care for gender identity disorders (6th ed)", Journal of Psychology & Human Sexuality, Volume 13, Issue 1, 2002.

پایگاه های اینترنتی

- 27- <http://www.gid.org.ir>
- 28- <http://www.khabaronline.ir/news-168927.aspx>
- 29- [http://fa.wikipedia.org/wiki/جنسیت تغییر](http://fa.wikipedia.org/wiki/جنسیت_تغییر)
- 30- <http://www.answers.com/topic/sex-change>
- 31- http://en.wikipedia.org/wiki/Sex_change
- 32- <http://www.medical-tourism-in-thailand.com/plastic-surgeryphalloplasty-dr.html>
- 33- <http://www.savaperovic.com/procedures.html>
- 34- http://www.wpath.org/about_wpath.cfm
- 35- <http://www.gid.org.ir/Default.aspx?PageID=52&RelatedID=IMaM>
- 36- <http://www.sistani.org/index.php?p=827020&id=863&perpage=2#12169>
- 37- <http://www.trans-action.org/en/presse.php>
- 38- <http://www.thefreedictionary.com/sex+change>

- 39-<http://www.asriran.com/fa/news/27572/> [accessed January 8] 2016 وجود ۴ هزار دو جنسی
- 40- <http://www.khabaronline.ir/detail/444201/society/social-damage> [accessed January 8, 2016]
- 41- <http://www.asriran.com/fa/news/243384>
- 42- <http://www.irna.ir/fa/News/81448695/> [accessed January 8, 2016].
- 43-<http://jamejamonline.ir/sara/1687581470866243757> [accessed January 9, 2016]
- 44- <http://www.asriran.com/fa/news/27572/>
- 45-<http://www.yjc.ir/fa/news>
- 46-<http://isna.ir/fa/news>
- 47- <http://www.khabaronline.ir/detail/260988/society/health> [accessed January 7, 2016].
- 48-<http://www.ghanoondaily.ir/News/55044/> برای حمایت از تراجنسی ها نداریم قانونی [accessed January 6, 2016].
- 49-<http://police.ir/?fkeyid=&siteid=29&pageid=4640&newsview=8649> [accessed July 6, 2016].
- 50-<http://rooznamehrasmi.ir/Laws/ShowLaw.aspx?Code=2225> [accessed January 6, 2016].
- 51- <http://www.vekalatonline.ir/print.php?ToDo=ShowArticles&AID=11845> [accessed February 29, 2016].
- 52- <http://www.scoda.ir/?p=3328> [accessed January 6, 2016].
- 53-<http://www.rt.com/news/iran-cross-dressing-protest-374/> [accessed September 25, 2015]
- 54-<http://zistboom.com/fa/news/24274/>
- 55- <http://isna.ir/fa/print/94030502996>
- 56- <http://mehrkhane.com/fa/news/7756/>
- 57-<https://www.facebook.com/TreataHospital/posts/402458689881719> [accessed January 8, 2016].
- 58- <https://books.google.com/books> [accessed October 22, 2015].
- 59- <http://www.forum.mahtaa.com/Thread-> [accessed January 8, 2016].
- 60-<http://vazifeh.police.ir>
- 61-<http://www.refworld.org>
- 62-<http://vazifeh.police.ir> [accessed January 18, 2016].
- 63- <http://vazifeh.police.ir/?siteid=25&pageid=4265> [accessed January 18, 2016].
- 64- <http://www.yjc.ir/fa/news/5289210/> [accessed January 9, 2016].
- 65- <http://www.asriran.com/fa/news/27572>
- 66- <http://jamejamonline.ir/sara/1687581470866243757> [accessed January 9, 2016].
- 67- <https://groups.yahoo.com/neo/groups/iran-iran/conversations/messages/3814> [accessed January 8, 2015].
- 68- <http://iran-newspaper.com/Newspaper/BlockPrint/111967> [accessed January 21, 2016].
- 69- <http://isna.ir/fa/news/91030100083>
- 70- <http://isna.ir/fa/print/94030502996/>
- 71- <http://www.irna.ir/fa/News/81749161/> [accessed January 7, 2016].
- 72- <http://rouzegar.com/biography/saman-arasto-change> [accessed January 7, 2016].
- 73- <http://www.irna.ir/fa/News/81448695/> [accessed January 8, 2015].
- 74- <http://drsafarnejad.net/hormone-therapy-trans-male-to-female/> [accessed May 19, 2016].
- 75- <http://www.irna.ir/fa/News/81275341/>
- 76- <http://psychologyp-trans.blogfa.com/8907.aspx> [accessed May 19, 2016].
- 77- <http://www.yjc.ir/fa/print/5289210> [accessed May 19, 2016].
- 78- http://drshamshiri.com/?page_id=1116 [accessed May 19, 2016].

- 79- <http://www.surgeryts.blogfa.com/8807.aspx> and <http://offstar.blogfa.com/post-8.aspx> [accessed May 19, 2016].
- 80- <http://www.mahtaa.com/1392/08/> [accessed May 19, 2016].
- 81- <http://drsafarinejad.net/hormone-therapy-trans-male-to-female/> [accessed May 19, 2016].